

Een ontmoeting met

Ereburger van Bruinisse, Stoffel Adriaan Jumelet Azn, geboren op 17 juli 1910 in Bruinisse. „Bruënaer” in hart en nieren, met een grote staat van dienst op sociaal-maatschappelijk gebied. Oud raadslid, wethouder en waarnemend burgemeester. In zijn dorp vooral bekend vanwege zijn journalistieke bezigheden, zijn werk als kassier voor de vroegere Boerenleenbank en zijn jarenlange arbeid in dienst van de Nederlands Hervormde Kerk. Zowel op plaatselijk als op provinciaal niveau. Hij stamt, hoe kan het anders „op Bru” uit een geslacht van mosselvisser. Zijn echtgenote is J. Jumelet, het echtpaar kreeg vijf kinderen.

Stoffel Jumelet is zelf geen mosselvisser geworden. Zijn grootvader en zijn moeder waren correspondenten van regionale en provinciale bladen. Hij trad in hun voetspoor en werd verslaggever. Voor de N.R.C. schreef hij wekelijks berichten over het verloop van de mosselhandel

vanuit Bruinisse naar Engeland en België. Voor de tweede wereldoorlog was er vanuit Bruinisse een bloeiende mossel- en oesterhandel met die twee landen. Ook was hij actief als correspondent voor de Zierikzeesche Nieuwsbode en voor de voorloper van het ANP, persbureau Vaz Diaz, verzorgde hij verslaggeving.

Jumelet: „Er was altijd voldoende berichtgeving op Bru voor een verslaggever. Bruinisse lag op de vaarroute Rotterdam Antwerpen, dus er kwam hier veel scheepvaart langs en altijd gebeurde er wel het een of ander. Als het mistig was of het stormde dan deden er zich nogal eens ongelukken voor. Vooral in de bientijd was het druk en dan met novemberstormen of ander slecht weer kwamen er vaak schepen in nood. De „Minister Lelie” van de veerdienst naar Rotterdam fungeerde dan wel eens als reddingsboot. Omdat het Hellegat een beruchte plaats op de scheepvaartroute was, pikte de „Minister Lelie” in de „peetied” nogal eens drenkelingen op. Ik maakte van al die gebeurtenissen berichten voor de diverse kranten.”

Jumelet verloor al vroeg zijn ouders. Zijn moeder toen hij dertien en zijn vader toen hij eenentwintig was. „Het mosselbedrijf van mijn vader was niet zo groot,” vertelt hij. „Ik voelde er niets voor om het over te nemen. Ik was er niet zo geschikt voor. Ik hield meer van administratief werk. Al mijn kameraden werkten wel in de mosselhandel, zo bleef ik toch betrokken bij dat wereldje en begon er over te schrijven. Bij jufvrouw A. C. de Koning behaalde ik mijn diploma’s als boekhouder. Zij was heel bekend op Bru en gaf veel mensen les in correspondentie en boekhouden. Ze werkte in de textielwinkel van haar vader en ’s avonds gaf ze les. In 1926 werd ik bij drukkerij Lakenman en Ochtman in Zierikzee aangenomen, als boekhouder voor een salaris van f 25 per maand.”

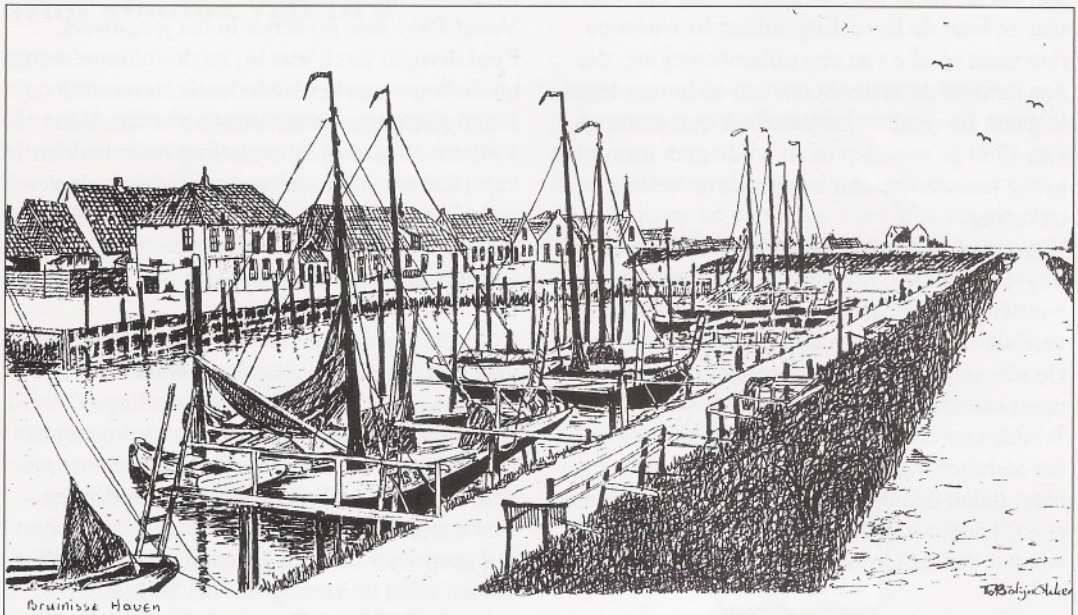
In 1985 verscheen van de hand van Stoffel Jumelet het boek „Bruinisse in de loop der eeuwen 1467 - 1984”. Een studie over de ontwikkeling van de leefgemeenschap Bruinisse. De Bruënaers - een apart volk volgens de schrijver - met een totaal eigen, vrijgevochten en onafhankelijk karakter. Waar ter wereld zou ook in het taalgebruik de uitdrukking „m'n knecht” zo veelvuldig voorkomen? Deze vraag brengt Jumelet tot een schaterlach. Bruënaers noemen iedereen zonder schroom hun knecht. „Dat bedoelen ze niet kwaad,” zegt hij, „dat is meer liefkozend bedoeld, in de betekenis van vriend.” Het blijft merkwaardig.

Voor het trotse en vrijgevochten karakter van de inwoners van Bruinisse heeft hij zo zijn eigen verklaring. „Bruinisse heeft door de eeuwen heen door de mossel- en oesterhandel een bloeiende economie gehad. Er waren een paar rijke families in Bruinisse, met name de families De Waal en Van den Berg, die deze handel in handen hadden. Nu ik de geschiedenis overzie, meen ik dat ze over het algemeen goed voor hun werknemers waren. Er was wel een groot standsverschil, dat was heel gewoon in die tijd. Ze hebben hun mensen niet zo ge-

knecht, als bijvoorbeeld een aantal rijke boeren vroeger op de rest van Schouwen deed. Daardoor behielden de mensen hier op het dorp hun gevoel voor eigenwaarde. De onderworpenheid van „ginter kant van den Ouwen Diek” kende men op Bru niet. In Bruinisse moest men niet veel hebben van de slaafsheid van de werkmensen aan de andere kant van het eiland. Er werd bij „den Ouwen Diek” als het ware een streep getrokken en de „Oaslanders” moesten het niet wagen om daar ongevraagd overheen te komen, want dan vielen er rake klappen. Op Bru was het leven goed en daar hadden ze geen „pottiekiekers” bij nodig.”

„De rangen en standen waren hier niet zo als elders op het eiland, de verhouding tussen werkgevers en werknemers was totaal anders. - Er was altijd volop werk, ook in de wintermaanden, want dan moesten de oesters gesortteerd en verzendklaar gemaakt worden voor het buitenland, voor België, Engeland en Frankrijk. Elders op het eiland was het dan in de landbouw armoe troef.”

Volgens Jumelet, was de Bruse gemeenschap zo levendig en vol ondernemingslust door de internationale contacten. Invloeden van buitenaf

illustratie: To Bolijn - Okkerse. De vissershaven van Bruinisse in vroeger tijd.

gaven een impuls tot creatief ondernemerschap. In Bruinisse werd de eerste Bond van Zeeuwse Mosselkwekers opgericht, waardoor er van toen af een vaste prijs voor de mosselen kon worden bedongen. De goede oesters kwamen van de banken van Flakkee, in eigendom van graaf en gravin De Chambure uit Bergen op Zoom en in pacht bij de Bruinissen.

Na verloop van tijd echter diende zich een geduchte concurrent aan: het andere Zeeuwse mosseldorp Yerseke. De verwerkingsindustrie maakte zijn entree. Bruinisse had de handicap, dat de aansluiting op het internationale wegennet richting België niet zo goed was als in Yerseke. Bovendien besloot men in Yerseke om handel en visserij op zondag gewoon door te laten gaan. Bruinisse, met de handelaren van streng Christelijken huize lieten de schepen op zondag niet uitvaren. De Bruënäers drijven op zondag geen handel.

De concurrentiepositie van Yerseke werd steeds sterker. In 1950 werd aan de Bruse handel bovendien een zware slag toegebracht door een parasiet in de mosselen. Een groot gedeelte van de cultuur werd vernietigd. In 1957 werd de Deltawet van kracht. Het eerst afsluitingsproject dat ter hand werd genomen, was het Veerse Gat en later de Grevelingendam. Er was toen nog geen sprake van een milieubeweging, die zou kunnen protesteren om een afsluiting tegen te gaan. Bovendien zat de schrik van de ramp van 1953 er nog diep in en wilde men maar al te graag meewerken aan een goede en veilige waterkering.

Een aantal mosselbedrijven ging over op de palingvisserij. De Grevelingen was een meer geworden en de mosselpercelen en oesterbanken van het vroegere open gebied gingen verloren. De mosselkwekers die doorgingen, kregen naast schadevergoeding andere percelen in de Waddenzee toegewezen. Toen de plannen tot het afsluiten van de Oosterschelde in zicht kwamen, lieten de oesterkwekers zich uitkopen met een schadeloosstelling door de overheid. Niet wetend, dat de Oosterschelde open zou blijven.

Stoffel A. Jumelet bleef nauwlettend alle veranderingen in zijn geboortedorp gadeslaan. Vele

gebeurtenissen registreerde hij in kranteberichten en andere journalistieke geschriften. Begin dertiger jaren ging hij bij drukkerij Jan van der Wal werken in Bruinisse. „Dat was een bedrijf, waar je het vak nog echt goed leerde,” aldus Jumelet. „De school van Van der Wal heeft later een aantal goede vakmensen afgeleverd. Ik deed er de boekhouding en was vertegenwoordiger in schoolboeken. Van der Wal was van de Anti-revolutionaire partij en had de Christelijke scholen uit de buurt als klant. Ik ging daar op de fiets naar toe om orders binnen te halen.” Later werd Jumelet, naast zijn functie van kassier van de bank, ontvanger-griffier van de polder Bruinisse en hij runde daarbij ook nog een eigen administratiekantoor.

Door zijn werk als politiek verslaggever raakte hij betrokken bij de dorpspolitiek. „Je bent er toch altijd bij, zeiden ze tegen me, dus je kan net zo goed in de gemeenteraad gaan zitten. Dat is wel makkelijk.” Zodoende werd hij in 1958 in de gemeenteraad gekozen voor de CHU. Hij bleef raadslid tot 1976 en bezette van 1966 tot 1976 een wethouderszetel, de laatste twee jaar als waarnemend burgemeester.

En dan de Nederlands Hervormde Kerk van Bruinisse, daar is zijn hele leven mee verweven. Vanaf 1931 was hij actief in het jeugdwerk. Eind dertiger jaren was hij mede-initiatiefnemer tot de bouw van het Nederlands Hervormd Jeugdgebouw en administrateur ervan. Van 1948 tot 1974 was hij ouderling in de kerk en van 1958 tot 1974 scriba van de classicale vergadering van de classis Zierikzee. Van 1964 tot 1974 Visitator Provinciaal van de Nederlands Hervormde Kerk in Zeeland.

Vol trots vertelt hij, hoe zijn dorp er weer bovenop krabbelde na alle tegenslagen. „Bruinisse, de poort naar de Grevelingen” werd de nieuwe slagzin toen Bruinisse de koers naar recreatiegemeente inzette. De angst van de ondergang na de afsluiting van de Grevelingen was voorbij. Bru zette een nieuwe toon als gastvrij dorp voor mensen die even op adem willen komen. „Bij de viering van het 500-jarig bestaan in 1967 heeft Bruinisse ontzettend veel aandacht in de pers gekregen. Dat was meteen

goede reclame voor de ommezwaai naar recreatiegemeente,” meent Jumelet. „De economie van Bruinisse was gered.” Stoffel A. Jumelet bewaarde alle stukken die van zijn hand verschenen en gaf met hulp van de gemeente Bruinisse zijn boek uit. De gemeente geeft dat boek cadeau als relatiegeschenk. De ereburger

en schrijver van Bruinisse werd onderscheiden met de gouden eremedaille verbonden aan de Orde van Oranje Nassau.

B.R.- de R.

Bruinisse, 12 januari 1996

Uit: „Dorpsleven vroeger en nu” en „Uit de Oude doos”, door A. Wiebrens-Beekman, Bruinisse

Noord-wester storm

Als de Noord-Wester fel beukt onze stranden,
Klimt tegen dijken met razend geweld,
Als sterke bomen, die eeuwen trotseerden
Nu in een oogwenk ter aard zijn geveld.

Als de Noord-Wester loeit om onze huizen,
Rukkend en trekkend aan muren en dak,
Pogend met woeste vaart binnen te dringen,
Zijn we weer angstig, niet op ons gemak.

Want we vergeten nooit meer in ons leven
Eén februari, de dag van de rouw,
Toen de Noord-Wester zijn slag heeft geslagen
Velen deed sterven, hen greep in zijn klauw.

Als de Noord-Wester met gierende vlagen
Jaagt over het water, het stuwt naar de kust,
Dan is de mensheid, hoe trots ze mag schijnen,
Zich weer zijn onmacht en kleinheid bewust.

Mun komme van Bru

Mun komme van Bru, in mun weete van niks,
Mè aol die dat zè, slae de planke glad mis.
Mun binne nie van gistere; mun weete wè wat
Soms mear dan de mensen, die komme uut de stad.

Den dracht is verdwene, die zie je nie mear.
In un vrouwe mi un muste op, nog un eél inkle kear.

„In stoofboaie keusen wae zaj ze nog zië?
In wie komt ter nog mi un schorte an verbie.

Gean man draegt er noe nog; un duffelse rok.
Mun droage de waste nie mear op un stok
Laezekousen in klompen, ok die binne zoek,
In wie draegt ter noe nog un engels lere broek.
De schippers dat binne noe eëren, 't is waer.
Ze rie in un auto, je zou zè oe komt klaer.
In de vrouwtjes die laope ok piekfijn der bie,
In ze stappe in der auto want ze kunne zelf rië.

De jongers in de meisen, die draege lang air
't Ang soms op der kraege, 't is gek; mè toch waer.

Je mo wel us vraege, ok dat komt wè voor
Beje un jonge of un meise, want je zietet nie oór.
Vee is ter veranderd in vee is verbie,
Mè verlange nae vroeger, dat doe mun mè nie
't Is noe beter dan toen; mè toch zè mun ok nu
Mun weëte van niks, want mun komme van Bru.

